

УДК 340.132.1

Павлишин О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

СЕМІОТИЧНА ПАРАДИГМА ПРАВОВОГО ПІЗНАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ Й ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОГО ПОШУКУ

Досліджено авторські семіотичні розробки крізь призму правової реальності. Окреслено перспективи семіотико-правового дискурсу. Визначено напрями вдосконалення законодавчого, правозастосовного, правоосвітнього процесів на засадах використання інтелектуальних систем і технологій у галузі права. Визначено способи оптимізації правової діяльності в контексті семіотико-правового аналізу проблем автоматизації правових процедур. Схарактеризовано значення семіотичного підходу для розв'язання окремих актуальних проблем юриспруденції на сучасному етапі розвитку.

Ключові слова: семіотика, семіотика права, методологія, парадигма, дискурс, правова реальність, правовий знак, правова знакова конструкція, семіотико-правовий аналіз.

Повноцінне конституювання семіотики передусім пов'язане з творчістю двох мислителів – Ч. С. Пірса та Ф. де Соссюра. У ХХ ст. відбулося становлення академічної традиції семіотики, яка нині поділяється на три основні галузі: синтактику (або синтаксис), семантику та прагматику. Синтактика вивчає відношення між знаками та їх складовими (ідеться, зокрема, про означники), семантика – між означниками й означуваним, а прагматика – між знаком і його користувачами [1]. Семіотична методологія наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. стає актуальною та затребуваною як у філософському пізнанні, так і в окремих галузях наукового знання [2]. Водночас семіотична парадигма правового пізнання лише перебуває на етапі становлення [3–6], що зумовлює актуальність тематики статті.

Теоретичність узагальнення, перенесення методів дослідження на інші моделі, системність, структурність і когнітивні паралелі, притаманні семіотичним дослідженням, позитивно характеризують пізнавальні можливості соціальної та культурної семіотики [7]. Останніми роками інтерес до семіотичних досліджень помітно активізується. Натомість теоретичний потенціал семіотики як міждисциплінарної галузі знань далеко не вичерпаний, особливо в порівняльно-правових дослідженнях [8]. З огляду на це, метою статті є узагальнення авторських результатів семіотичного аналізу права й окреслення перспектив семіотико-правового пізнання.

Регулятори поведінки людини демонструють єдині конститутивні засади – принципи побудови, закономірності функціонування та особливості відображення в індивідуальній і суспільній свідомості, що дає змогу здійснювати дослідження соціальної реальності [9] та культурного простору [10] як семіотичних систем. Так, право, політика, мораль і релігія як форми організації суспільного буття мають аналогічну структуру. Синтетичний характер взаємодії політичних, правових, моральних і релігійних смислів у свідомості соціального суб'єкта та єдині принципи побудови форм суспільної свідомості засвідчують двовекторність і синтетико-аналітичну спрямованість семіотичних досліджень права, які на засадах семіотичної методології сприяють розумінню загальних закономірностей знаково-символічного відображення світу людиною, «препаруючи» знакові конструкції та виокремлюючи сутнісне для правової сфери суспільного буття. Констатація єдності структурно-функціональної організації всіх форм суспільної свідомості є важливим результатом семіотичних досліджень соціуму, що можна вважати головною теоретичною установкою та вихідним методологічним принципом семіотики права.

Останніми роками дедалі актуальнішими стають семіотичні розвідки, присвячені аналізу правової реальності. Таку затребуваність легко пояснити активним пошуком метаюридичних підстав інтеграції сучасної правової теорії. Міждисциплінарні дослідження права з позицій семіотики можуть конкурувати з багатьма іншими підходами. Вони сприяють розв'язанню важливих проблем філософсько-правової науки, досягаючи практично цінних для юриспруденції результатів. Семіотико-правові дослідження розвивають і збагачують філософсько-правову методологію на

сучасному етапі її розвитку. Фіксація прикладів семіотико-правового аналізу в працях, присвячених окремим елементам правової реальності, створює історико-філософське та теоретичне підґрунтя для розроблення категоріального апарату семіотики права в новітній період. У наукових дослідженнях питання конститутивних засад і методологічного потенціалу семіотико-правового пізнання розкрито недостатньо.

Із другої половини ХХ ст. в процесі аналізу проблем соціально-правового характеру починають застосовувати теоретико-методологічний апарат семіотики. Поступово відбувається зародження семіотики права як науки. Сучасна юридична думка активно використовує евристичні та категоріально-термінологічні можливості семіотичного підходу для дослідження правової реальності. Юридичні явища і процеси відображають за допомогою нових засобів виразності, нової мови, структурних кодів, які необхідно визначати за допомогою семіотико-правової методології [11], що постає однією з найбільш перспективних у сучасному філософсько-правовому дискурсі. Осмислення специфіки правової діяльності в контексті постнекласичних методологічних підходів сприяє новим, більш адекватним формам правового пізнання. Актуальність означеної проблематики підсилюється важливістю здійснення законодавчої, правозастосовної та правоохоронної діяльності в нових умовах, коли трансформація права засвідчила становлення нових першооснов правової теорії – юснатуралістських, що є принципово відмінними від попередніх визначальних засад юриспруденції в Україні.

Семіотика права – це автономна наука, що сформувалася в другій половині ХХ ст. на основі особливої галузі міждисциплінарних досліджень права як знакової системи, головною метою яких є аналіз його знакової системної та структурної організації, а також сутності, властивостей, відношень і закономірностей функціонування правових знаків. Семіотика права також є раціональною методологічною парадигмою дослідження права, що об'єктивно описує знакові структури, які становлять правову реальність. Об'єкт семіотики права – це правова реальність у її знаковому відображенні. Предмет семіотики права утворюють загальні принципи знакової організації права, закономірності його розвитку та функціонування як знакової системи, а також синтактичні, семантичні й прагматичні

відношення між правовими знаками, правовими феноменами та носіями правосвідомості.

Існують три основні аспекти семіотики права – комунікативний, структурний і соціальний. У структурі семіотики права, як і загальної семіотики, також можна виокремити: 1) синтактику права, яка досліджує відношення між правовими знаками (правовий синтаксис); 2) семантику права, що вивчає відношення між знаками та правовими явищами, які вони позначають (правову семантику); 3) прагматику права, що досліджує ставлення людини (суб'єкта права) до правових знаків, які вона використовує (правову прагматику). Спираючись на традицію виділення в структурі правової реальності певних рівнів (С. І. Максимов та інші вчені), семіотику права можна розглядати крізь призму такого розмежування й визначити головні напрями її теоретико-методологічної концептуалізації, кожен з яких присвячений знаковому аналізу різних форм буття права (у їх розгортанні від абстрактних форм сутності до конкретних форм існування): 1) семіотика ідеї права (правових принципів) – дослідження знакової організації на рівні правових принципів, ідей та ідеалів як вираження природно-правових першооснов, відображених у правосвідомості; 2) семіотика закону (норм права) – аналіз зв'язків і закономірностей функціонування знаків, які мають формально-нормативне вираження в тексті закону; 3) семіотика правового життя (правових відносин) – вивчення специфіки знакових форм правового життя в процесі соціальної взаємодії. Основними функціями семіотики права є: 1) світоглядна; 2) пізнавальна (інформаційна); 3) виховна; 4) методологічна; 5) символічно-відображальна; 6) праксеологічна (практично-перетворювальна); 7) прогностична тощо.

Міждисциплінарні зв'язки семіотики права – це система взаємних зв'язків семіотики права з різними філософськими та юридичними дисциплінами, які відображають її співвідношення з цими науками та дають змогу більш чітко окреслити місце семіотики права в системі соціогуманітарного знання. Як галузева філософсько-правова дисципліна та методологічна парадигма філософсько-правового дискурсу семіотика права взаємодіє з іншими філософськими та філософсько-правовими дисциплінами – філософською та правовою онтологією, гносеологією, аксіологією, антропологією, праксеологією, логікою, етикою, естетикою, соціальною філософією, філософією культури, філософією

політики, філософією мистецтва, філософією моралі, філософією науки, філософією релігії, філософією мови тощо. Кожна юридична наука взаємодіє з семіотикою права тією мірою, якою вони здатні сприяти одна одній у дослідницьких пошуках, що стосується як загальнотеоретичних, порівняльно- та історико-правових юридичних дисциплін (з яких найбільш відомими є філософія права, теорія держави та права, правова компаративістика, історія держави й права, історія політико-правових учень, римське право), галузевих (міжнародне, конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне, сімейне, господарське, аграрне, екологічне, арбітражне, фінансове право, а також цивільний, кримінальний, господарський процес тощо) та спеціальних (або прикладних) юридичних дисциплін (кримінологія, криміналістика (особливо галузі криміналістичної техніки – дактилоскопія, трасологія, балістика, хроматографія, криміналістична фотографія, графологія, авторознавство, одорологія, габітоскопія тощо), юридична психологія, судова медицина, судова ентомологія, судова психіатрія, усі види експертиз тощо). Семіотика права контактує з окремими науками, предмети яких певним чином пов'язані зі світом правових феноменів і з суміжними знаковими системами. До таких наук належать історія, соціологія, політологія, психологія, нейрофізіологія, культурологія, мистецтвознавство, соціальна та культурна антропологія, географія, етнографія, генеалогія, геральдика, релігієзнавство, економічна теорія, математика, інформатика, кібернетика, комп'ютерна інженерія, теорія алгоритмів, теорія кодування, криптографія, інженерія знань, бази даних, експертні системи, лінгвістика, юрислінгвістика, нейролінгвістика, біосеміотика, семіотика культури, семіотика мистецтва, семіотика політики та багато інших. Семіотика права досить тісно пов'язана з юридичною герменевтикою. Дослідники цілком обґрунтовано зазначають, що вони активно взаємодіють, проте різняться між собою як методології правових досліджень [12].

Право в новітній період розвитку науки вивчають крізь призму різних світоглядних систем, з позицій діаметрально протилежних підходів, у контексті різних методологічних парадигм, однією з яких є семіотико-правова парадигма філософсько-правового дискурсу. Особливо продуктивною цю парадигму вважають для порівняльно-правових і міжнародно-правових досліджень [8; 13]. Сучасна філософія права дедалі частіше звертається до інтерсуб'єктивізму як способу

обґрунтування права та тяжіє до інтегративних теорій права, що свідчить про відхід від класичного протистояння юснатуралізму та правового позитивізму як типів праворозуміння. Поява комунікативних теорій права стимулює розвиток нового теоретико-методологічного інструментарію, термінологічного апарату, який можуть використовувати в процесі вивчення сутності права та відповідної інтерпретації змісту й природи правоохоронної діяльності. Причому семіотичний підхід до аналізу правового буття має як інтегративне (дає змогу уникнути традиційного протиставлення природного й позитивного права), так і самостійне методологічне значення (надає можливість розкрити властивості та ознаки правової реальності, які залишаються недостатньо дослідженими, оскільки не потрапляють у поле зору альтернативних підходів).

Правовим знаком є матеріальний предмет, який сприймають чуттєво; він постає представником (репрезентантом) іншого предмета, властивості або відношення та використовують для отримання, зберігання, переробки та передавання інформації правового характеру. Правовий знак має такі характерні ознаки, як наявність альтернативної форми, змістовність і системна взаємодія. Існує три класи ознак, поєднання яких утворює правовий знак: 1) форма правового знака, яка чуттєво сприймається; 2) правове уявлення про предмет; 3) матеріальний предмет зовнішнього світу, з яким співвідноситься знак.

Правовий знак містить: 1) зовнішній вираз, форму, оболонку – означення; 2) предмет думки, який означається (найчастіше він виражений у понятті), – означуване; 3) наявне в реальному світі явище правової дійсності (предмет, процес, статус, система відносин), яке позначають. Правові субзнаки – це невід’ємні елементи правового знака, які не дають уявлення про зовнішній світ відносно нього (правову реальність), але виконують функцію розрізняка значень. Процес становлення правових знаків (правовий семіозис) передбачає проходження трьох основних стадій, на кожній з яких виникає новий історичний тип знаків – правові знаки-індекси, знаки-копії, знаки-символи. Семіотичний простір сучасного правового дискурсу формують вербальні, невербальні та змішані правові знаки. Також існують суб’єкт права як знак, поведінкові правові знаки, символічні правові артефакти. Згідно з іншим підходом до класифікації, можна виокремити такі види правових знаків: 1) оптичні (зорові);

2) слухові; 3) нюхові; 4) смакові; 5) дотикові. Правова знакова конструкція – це інтегральне поєднання правових знаків, яке має самостійне правове значення. Правова знакова конструкція є інтегральною складовою правової реальності, стійким і змістовно цілісним поєднанням правових знаків. Конфігурація правових знаків, утілена в ній, відображена в окремому правовому понятті. Таким чином, семіотичний підхід уможливив визначення нових синтетичних та інтегративних знакових конструкцій «політико-правова реальність», «політико-правовий універсум», «політико-правова міфологія», а також уточнення дефініцій універсальних понять «правова реальність», «правове буття», «правовий універсум» і «правова система» у їх співвідношенні.

Право є зразком багатовимірної реальності, яку можна розглядати як певну знакову систему, адже в ній існує комплекс різноманітних знакових конструкцій, тобто стійких конфігурацій груп понять, які використовують в теоретичній науці та юридичній практиці. Знакова система права передбачає наявність системи формальних елементів, які поєднуються в змінні комбінації відповідно до визначених принципів структури. Кількість цих елементів є відносно невеликою, але вони можуть утворювати значну кількість теоретично можливих комбінацій. Право як багатовимірна знакова система можуть розглядати у декількох основних вимірах, тобто як: форма суспільної свідомості, ціннісна та нормативна система, регулятор суспільних відносин, практика організації людського життя. З метою впорядкування такого розгляду варто сконцентруватися на традиційній структуризації правової реальності: 1) ідея права; 2) норма права; 3) правове життя. Кожен структурний рівень ієрархічно побудованої правової реальності (правові принципи-ідеї, правові приписи-норми, правові відносини) є зразком знакової підсистеми, у якій поряд із загальними діють і власні семіотичні закономірності.

Головними знаковими елементами ідеї права є свобода, справедливість, рівність, всезагальне благо, порядок, солідарність і мир. Знакова конструкція ідеї права в цьому вимірі тісно пов'язана зі знаковими конструкціями істини, гармонії та належного. Порядок як системотворча засада суспільного буття, визначена послідовність процедур, єдність інституційних механізмів упорядкування соціальних відносин і відповідних організаційних структур, солідарність, яка дає змогу

стверджувати й посилювати відповідальність (усього суспільства та кожної людини) за прогресивний розвиток і майбутнє людства, лише починають входження у площину філософсько-правового дискурсу в цьому контексті, а такий елемент ідеї права, як ідея миру, що надає змістової завершеності знаковій конструкції ідеї права, залишився поза увагою сучасних дослідників. Мир – це не лише період між війнами, який характеризується дипломатичними відносинами між групами людей, народами й державами. У широкому значенні йдеться про ідею гармонії та спокою в суспільному та індивідуально-духовному житті людини, у міжособистісній взаємодії соціальних суб'єктів, яка дає змогу максимально реалізувати їхні можливості. Ідея миру передбачає досягнення такого стану суспільних відносин, за якого створено реальну систему інституцій і механізмів, покликаних запобігти виникненню нових суспільних суперечностей, ефективно сприяти розв'язанню наявних соціальних конфліктів, що відображає сутність права як регулятора суспільних відносин.

Певним аналогом поняття правової реальності в загальній теорії права є поняття правової системи, використання якого в юриспруденції надає можливість аналізувати й оцінювати позитивне право в цілісному вигляді, а не лише окремі його компоненти, оскільки це поняття є відображенням найвищого рівня абстракції серед правових категорій, що характеризують позитивний вимір права як системного явища. Правова система є позитивним виміром правової реальності, поняттям, яке фіксує доступні для позитивного відображення та наукового дослідження елементи останньої у формальному, структурованому вигляді. Відповідні знакові конструкції, які охоплює правова система (правотворчість, правозастосування, юридична та правоохоронна діяльність тощо), є більш дослідженими в сучасній теорії права, ніж їх метафізичні прообрази. Це підтверджує нагальність розроблення цієї категорії в новітніх семіотико-правових розвідках, зумовлює звернення до правової системи як знакового утворення, що відкриває широкі можливості для використання семіотико-правового підходу, порівняльного методу під час вивчення правової дійсності, а також продуктивного застосування системного підходу та системно-структурного аналізу. Кожна зі складових правової реальності, виражених у різних елементах правової системи і відповідних знакових конструкціях, постає самостійним об'єктом семіотико-правового аналізу.

Норма права є знаково-символічним ядром системи права. Водночас кінцевим результатом правового регулювання є перетворення вимог і приписів правових норм на реальну діяльність суб'єктів права. Тому основні елементи механізму соціальної дії права – це різні форми правореалізації (дотримання, виконання, використання та особлива державно-владна діяльність – правозастосування). Правореалізація є динамічним знаковим елементом правової системи, сутність якого полягає у втіленні правових норм у діяльність суб'єктів права шляхом використання суб'єктивних прав, виконання юридичних обов'язків і дотриманні нормативно закріплених заборон. У сучасних умовах, коли правотворча діяльність має активно реагувати на зміни в економіці, соціальній сфері й культурі, роль закону зростає. Це стимулює і підвищення ролі правозастосовника, нерідко покликаною переборювати суперечності між нормами права та матеріальними умовами життя людей (для судді або працівника правоохоронних органів це питання на сьогодні є дуже актуальним). Правозастосовник як суб'єкт механізму правореалізації є більш оперативним, ніж законодавець, тому від ефективності застосування права, від обґрунтованого врахування правозастосовником соціальних факторів, правових принципів і принципів правової політики залежить ефективність реалізації права загалом.

На сучасному етапі українська держава потребує ґрунтовного теоретико-методологічного забезпечення правової регламентації суспільних відносин і віднайдення власної організаційно-правової моделі регулювання взаємодії суб'єктів на різних рівнях владної вертикалі з метою консолідації суспільства та реалізації загальнодержавних інтересів. Для цього необхідно під час реформування правової системи України використовувати адекватні сучасному рівню розвитку наукового знання методологічні підходи, зокрема вивчати знакові закономірності, на яких ґрунтується суспільне життя та які зумовлюють організацію українського соціокультурного простору [10], а також символічні відношення та зв'язки між елементами вітчизняної правової системи. Солідаризм як ідейно-доктринальний базис суспільних перетворень можна вважати оптимальним для сучасної України. Ключовою проблемою реформування правової системи в умовах посттоталітарного суспільства є необхідність поступової лібералізації законодавства. Окрім цього, варто ураховувати те, що

реформа правової системи має враховувати світоглядні загрози безпеці держави і втілювати головні передумови їх подолання.

Семіотичний аналіз ідейно-духовного сегменту соціокультурного буття українського суспільства в сучасних умовах дає змогу виявити та зафіксувати основні світоглядні загрози безпеці держави, якими є: 1) культурно-ціннісна загроза (низький рівень розвитку світогляду, загальної та правової культури кожного члена суспільства, нерозвинене світобачення та світосприйняття особистості, недостатньо сформована система індивідуальних цінностей, відсутність власної життєвої позиції); 2) ідейно-доктринальна загроза (відсутність єдиної державної теоретичної суспільно-ідейної платформи, що призводить до заміщення відповідних прогалів альтернативними ідеологічними концептами); 3) суспільно-організаційна загроза (відсутність світоглядних, а отже, правових та організаційних передумов формування політичної свідомості населення й побудови дієвого механізму політико-правового забезпечення суспільного життя, здатного консолідувати суспільство, використати його неоднорідність як таку властивість соціальної системи, що додає їй гнучкості, динамізму, різноманітності, тобто життєздатності).

Наслідком цього є наявність перманентних антагонізмів або відмова від активної участі в політичному житті, байдужість до реалізації людиною власних прав та обов'язків, які можуть призвести до дезінтеграції українського суспільства. Передумовами подолання зазначених внутрішніх загроз безпеці держави можна вважати підвищення рівня освіти, що відповідає за розвиток теоретичного світогляду, загальної, політичної та правової культури соціального суб'єкта, формування єдиної державно-ідейної доктрини і створення відповідної системи реалізації її положень, розвиток національної свідомості й патріотичне виховання громадян, а також розроблення ідей соціальної солідарності та солідаризму, удосконалення теоретико-методологічного забезпечення процесу прийняття політико-правових рішень і підвищення ефективності правової діяльності. Основними вимогами до правової діяльності, які відображають семіотичний ряд знакових характеристик і структурних елементів конструкції ідеї права, є гуманізм, справедливість, законність, обґрунтованість, доцільність. Головні напрями вдосконалення правової діяльності можуть бути

згруповані в декілька блоків, зокрема нормативно-правовий, організаційний, матеріально-технічний та просвітницький. Визнання правової реальності знаковою системою, а будь-якого правового феномену – семіотичним об'єктом, відкриває широкі можливості та перспективи для семіотико-правового аналізу цих об'єктів з метою подолання неузгодженостей у правовій сфері, а також дає змогу більш ефективно визначати способи й засоби оптимізації правових процедур.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ділі Дж. Основи семіотики / Дж. Ділі ; пер. з англ. та наук. ред. А. Карась. – 2-ге вид. – Львів : Арсенал, 2000. – 232 с.
2. Мечковская Н. Б. Семіотика. Язык. Природа. Культура : курс лекцій / Н. Б. Мечковская. – М. : Академия, 2008. – 426 с.
3. Балинська О. М. Семіотика права [Електронний ресурс] : монографія / О. М. Балинська. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – 415 с. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Balunska.pdf. – Назва з екрана.
4. Балинська О. М. Методологія семіотики права [Електронний ресурс] / О. М. Балинська // Філософські та методологічні проблеми права. – 2013. – № 1–2. – С. 11–22. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Balunska.pdf. – Назва з екрана.
5. Бортняк А. Ф. Реальність і семіотичність правового мислення [Електронний ресурс] / А. Ф. Бортняк // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2013. – Вип. 4. – С. 62–68. – Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/Vduvs_2013_4_9.pdf. – Назва з екрана.
6. Бочаров Д. О. Уроборос II або пролегомени до семіотики права / Д. О. Бочаров // Філософія права і загальна теорія права. – 2013. – № 1. – С. 392–395.
7. Гридчина В. В. Семіотичні методи дослідження візуальної інформації в науці про соціальні комунікації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01 / В. В. Гридчина. – Київ, 2013. – 20 с.
8. Чистякова Ю. В. Евристичні можливості семіотичного підходу в рамках порівняльно-правових досліджень [Електронний ресурс] / Ю. В. Чистякова // Правова держава. – 2012. – № 15. – С. 41–47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2012_15_9. – Назва з екрана.
9. Чантурія А. В. Семіотичні аспекти дослідження соціальної реальності : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / А. В. Чантурія. – Луганськ, 2006. – 174 с.
10. Яковлев О. В. Семіотика як методологія дослідження культурного простору України / О. В. Яковлев // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2015. – № 2. – С. 71–75.
11. Зархіна С. Е. Логіко-семіотичні аспекти аналізу правничих термінів / С. Е. Зархіна ; відп. ред.: В. Я. Тацій // Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб. – Харків : Нац. юрид. акад. України. – 2003. – Вип. 62. – С. 200–204.
12. Крестовська Н. М. Герменевтика та семіотика в історико-правових дослідженнях / Н. М. Крестовська // Поняття, терміни і категорії історико-правової

науки : матеріали XXI Міжнар. конф. (Миколаїв, 23–26 квіт. 2009 р.). – Миколаїв : ЧДУ імені Петра Могили, 2010. – С. 50–55.

13. Мережко О. О. Семіотика міжнародного права / О. О. Мережко // Юридичний журнал: аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2012. – № 1. – С. 26–27.

REFERENCES

1. Dili, Dzh. (2000). *Osnovy semiotyky [Basics of semiotics]*. (A. Karas, Trans). (2nd ed.). Lviv: Arsenal [in Ukrainian].
2. Mechkovskaia, N.B. (2008). *Semiotika. Yazyk. Priroda [Semiotics The language Nature]*. Moscow: Akademiia [in Russian].
3. Balynska, O.M. (2013). *Semiotyka prava [The semiotics of law]*. Lviv: LvDUVS. Retrieved from http://nbuviap.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Balunska.pdf [in Ukrainian].
4. Balynska, O.M. (2013). Metodolohiia semiotyky prava [Methodology of Semiotics of Law]. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava, Philosophical and methodological problems of law, 1-2*, 11-22. Retrieved from file:///C:/Users/admin/Downloads/Fmpp_2013_1-2_4%20(1).pdf. [in Ukrainian].
5. Bortniak, A.F. (2013). Realnist i semiotychnist pravovoho myslennia [Reality and Semiotics of Legal Thinking]. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka, Visnyk of Lugansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko, 4*, 62-68. Retrieved from file:///C:/Users/admin/Downloads/Vlduvs_2013_4_9.pdf [in Ukrainian].
6. Bocharov, D.O. (2013). Uroboros II abo prolehomeny do semiotyky prava [Uroboros II or prolegomenes to semiotics of law]. *Filosofiiia prava i zahalna teoriia prava, Philosophy of law and general theory of law, 1*, 392-395 [in Ukrainian].
7. Hrydychyna, V.V. (2013). Semiotychni metody doslidzhennia vizualnoi informatsii v nautsi pro sotsialni komunikatsii [Semiotic methods for studying visual information in the science of social communication]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Chystiakova, Yu.V. (2012). Evrystychni mozhlyvosti semiotychnoho pidkhodu v ramkakh porivnialno-pravovykh doslidzen [Heuristic possibilities of the semiotic approach in comparative legal studies]. *Pravova derzhava, The rule of law, 15*, 41-47. Retrieved from file:///C:/Users/admin/Downloads/Prav_2012_15_9.pdf [in Ukrainian].
9. Chanturiia, A.V. (2006). Semiotychni aspekty doslidzhennia sotsialnoi realnosti [Semiotic aspects of research of social reality]. *Candidate's thesis*. Luhansk [in Ukrainian].
10. Yakovlev, O.V. (2015). Semiotyka yak metodolohiia doslidzhennia kulturnoho prostoru Ukrainy [Semiotics as a Methodology for the Study of the Cultural Space of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv, Bulletin of the National Academy of Cultural and Arts Management, 2*, 71-75 [in Ukrainian].
11. Zarkhina, S.E., & Tatsiia, V.Ya. (Eds.). (2003). Lohiko-semiotychni aspekty analizu pravnykh terminiv [Logico-semiotic aspects of the analysis of legal terms]. *Problemy zakonnosti, Problems of legality: Republican interdepartmental scientific collection*. Kharkiv: Nats. yuryd. akad. Ukraine, (issue 62), (pp. 200-204) [in Ukrainian].
12. Krestovska, N.M. (2010). Hermenevtyka ta semiotyka v istoryko-pravovykh doslidzhenniakh [Hermeneutics and Semiotics in Historical and Legal Studies].

Poniattia, terminy i katehorii istoryko-pravovoi nauky, Concepts, terms and categories of historical and legal science: Proceedings of the 21st International Conference. Mykolaiv: ChDU imeni Petra Mohyly. (pp. 50-55) [in Ukrainian].

13. Merezko, O.O. (2012). Semiotyka mizhnarodnoho prava [Semiotics of international law]. *Yurydychnyi zhurnal: analitychni materialy. Komentari. Sudova praktyka, Legal journal: analytical materials. Comments Judicial practice, 1, 26-27* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 23.10.2017

Pavlyshyn O. – *Ph.D in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

Semiotic Paradigm of Legal Knowledge: Results and Perspectives of Scientific Search

The article investigates the actual state of author's semiotic researches of legal reality and outlines semiotic-legal discourse perspectives. In the article the directions of improving the legislative, law enforcement and law-education process on the basis of the use of intellectual systems and technologies in the field of law are defined with help of using of semiotics of law's methodology.

The author notes that there are three main aspects of semiotics of law – communicative, structural and social. In the structure of semiotics of law (as well as general semiotics) we can also distinguish: 1) the syntactic law, that explores the relationship between legal signs (legal syntax); 2) the semantics of law, that investigates the relationship between the signs and legal phenomena they denote (legal semantics); 3) the pragmatics of law, that explores the relation of the person-subject to the legal signs that it uses (legal pragmatics). Relying on the tradition of allocation of levels in the structure of the legal reality (S. Maksimov and other scientists), the author examines the semiotics of law through the prism of such a distinction. The article defines the main directions of theoretical and methodological conceptualization of semiotics of law. Each of them is devoted to the sign analysis of various forms of existence of law (in their deployment from abstract forms of essence to specific forms of existence): 1) semiotics of the idea of law (legal principles) – the study of a sign organization on the level of legal principles, ideas and ideals as the expression of natural law the primary point reflected in the legal consciousness; 2) semiotics of the law (norms or rules

of law) – an analysis of the relationships and regularities of the functioning of the signs, which have a formal-normative expression in the text of the law; 3) semiotics of legal life (legal relations) – the study of the specific character forms of legal life in the process of social interaction. The article defines the basic functions of semiotics of law: 1) world-viewing; 2) cognitive (informational); 3) educational; 4) methodological; 5) symbolically reflective; 6) praxeological (practically-transformative); 7) prognostic.

The author notes that the interdisciplinary connections of semiotics of law are a system of mutual relations of semiotics of law with different philosophical and legal disciplines, which reflect its relation with these sciences and allow to more clearly define the place of semiotics of law in the system of socio-humanitarian knowledge. As a «branch» philosophical and legal discipline and methodological paradigm of philosophical and legal discourse, the semiotics of law interacts with other philosophical and legal disciplines – philosophical and legal ontology, epistemology, axiology, anthropology, praxeology, logic, ethics, aesthetics, social philosophy, the philosophy of culture, the philosophy of politics, the philosophy of art, the philosophy of morality, the philosophy of science, the philosophy of religion, the philosophy of language, etc. Each law science interacts with the semiotics of law. The semiotics of law also contacts with separate sciences whose objects are in one way or another connected with the world of legal phenomena and with other sign systems – in particular, history, sociology, political science, psychology, neurophysiology, cultural studies, art studies, social and cultural anthropology, geography, ethnography, genealogy, heraldry, religious studies, economic theory, mathematics, computer science, cybernetics, computer engineering, theory of algorithms, coding theory, cryptography, knowledge engineering, databases, expert systems, ling journalism, neuroscience, biosemiotics, semiotics of culture, semiotics of art, semiotics of politics and many others. The importance of the semiotic approach for solving certain actual problems of jurisprudence at the present stage of its development is described.

Keywords: semiotics, semiotics of law, methodology, paradigm, discourse, legal reality, legal sign, legal sign constuction, semiotic-legal analysis.